

Излази сваке
недеље.

ПРЕТПЛАТА СЕ ПЛАЋЕ
НАПРЕД УРЕДНИШТВУ.
УРЕДНИШТВО ЈЕ У БО-
ГОСЛОВИЈИ.

СИОН

ЗА СВЕ СРПСКЕ КРА-
ЈЕВЕ СТАЈЕ НА ГОД.
60 ГР. ИЛИ 6 ФОР. НА
ПО ГОД. 30 ГР. ИЛИ
3 ФОР. НА ТРИ МЕС.
15 ГР. ИЛИ 1 ФОР. И
50 НОВ.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА ОД
НЕРЕДОВНИХ ДОПИС-
НИКА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.

Издаје и уређује ПРОФ. БОГОСЛ. АРХИМ. НЕСТОР.

Беседа на св. Ниџолу.

„Поминант наслеђеник кина иже
глаголаша камѣ слово кожје, иже
взырающе на своиудие жителстед,
подражитѣ евре ихъ.“

С погледом на данашњу свечанос, двојака поука доли-
кује нама бл. хр., — једна, као синовима црѣве, који свет-
кујемо спомен великога угодника божија св. Николаја; а друга
— као синовима Србије, који у тој светковини светкујемо
уједно и патрона нашег драгог и љубљеног Господара и
кнеза Милана, као кућног његовог заштитника и чувара. Па
где боље и природније можемо наћи такву двојаку поуку,
ако не у животу и раду данашњег угодника божија? И
угодник божји доиста даје нам обе ове поуке учећи нас
примером својим како треба да живимо, те да постанемо
прави хришћани, а у једно и прави грађани своје земље и
Господара! И заиста, какву прву и најпречу врлину нала-
зимо код угодника божија св. Николаја?

Прва и најлепша врлина његова — то је *вера*, по вера
жива, ватрена, дубока, какву је веру исказивао он у борби

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

с јеретцима и за какву и назвала га је света црква а и да нас назива *правилом вере*.

Но зар може ко и помислити, да вера света није и да нас први услов хришћанину за хришћански живот? Вером се ми прерађамо, те постајемо синови цркве Христове, сједињавамо у тајинству светог причешћа са Спаситељем нашим Исусом Христом. Вером добивамо благодетне дарове св. Духа, помоћу којих напредујемо и растемо у добродетељи, а тим самим постајемо учесници царства небеског. Без *вере*, дакле — те небеске кћери, нема и не може бити ни оправдања, ни очишћења, ни освештења. Без ње, човек би изгубио име правога човека!

Такав исти значај има по нас вера и кад је расматрамо у животу грађанском. Ко, ако не вера света, научава нас, да сам Господ подиже на престо владаре народне и управља преко њих земљама и пародима? Ко, ако не вера света, казује нам, да и свакога од нас жребије и судба стоји у десници Свевишњег, и да смо с тога и ми, без икаква оговарања, дужни добросавесно вршити сваки своја звања и опредељења, на која смо позвани? Одузмите ова убеђења од грађана, и ви сте им онда одузели оно, што саставља главни услов домовине и државе. Јер без таквих убеђења, нема грађанина, нема и не може бити правога отачаствољупца!

Друга главна и узвишена врлина св. Николаја — то је *самопрегорење*. Оно обима собом и његово *смирење, податност руке и телесно уздржање*, те му с тога и поји света црква: „стажалл еси смириемз високам, ницетоу богатам“.

Без ове врлине, човек хришћанин, и ако је препорођен вером у тајни крштења и сједињен са Исусом у тајни светог причешћа, подао би се изнова *похоти плоти и гордости житејској*, а с тим би помрачио благодетне дарове божје и постао мртав за своје духовно-наравствено напредовање.

Није тешко уверити се, да је тако исто нужно хришћанину *самопрегорење* и у животу друштвеном. Помислите само

шта је дужан и на шта је обавезан сваки грађанин у друштву? Повиновати се законима земаљским и уређењима? По ово се не постизава без *самопрегорења*. Бити веран своме звању и занимању, па ма како да је оно мало у упоређењу с другима? Но и ово не бива без самопрегорења. Трудити се не само за се, већ и за срећу својих ближњих? Но и ту се хоће самопрегорења. Бити готовим жртвовати све, па у случају нужде и сами живот за своју домовину? Но и овде је нужно самопрегорење, — нужно више него ма у ком другом случају. И што је свеснија, пунија и јача ова врлина у грађанину, то је он снажнији да испуни ове дужности своје, да пожртвује своје себичне интересе, интересима друштва и домовине!

На послетку трећа и последња узвишена врлина св. Николаја — то је *љубав*, и то та *љубав*, која је вршила тако много *предузећа* на славу божју, и тако много милосрдних дела у корист својих ближњих, те му још за време земаљског живота задобила име *оца сиротиње, утешителя страдајућих, помоћника беспомоћних, браниоца гоњених*, — име, којим га и данас слави и преуноси света црква, појући му: „положил еси *дѣшѣ* ткоу ш людѣхъ твоихъ и спасл еси непѣкннѣма ѿ смѣрти“...

И ова управо врлина и јесте и саставља налит свима до сад реченим врлинама великога светитеља! Неопходна је за нас *вера*; но вера без љубави тек је једна половина хришћанског спасења. „Ако имам веру да и горе покрећем, а љубави немам, то нисам још ништа“, вели ап. Павле. Неопходно је за нас и *самопрегорење*; но и оно без љубави не саставља целину. „Ако раздам и сво имање моје, ако дам и тело моје на спаливање, а љубави немам, то каква ми је корист из тога?“ — вели исти апостол.

Но љубав, као семе божје љубављу, произрашћује и развија у нама све остале врлине. Јер помоћу ове ми се вежemo у непрекидни саобраћај с Богом. „Ко има љубави, тај

станује у Богу и Бог станује у њему“ вели наш Спаситељ. Те с тога је он и рекао својим ученицима, да је љубав главна црта његових посљедника. „Ако будете имали љубави међу собом, по том ће тек вас познавати људи, да сте моји ученици,“ рече он њима, кад их је отпратио, да разносе име његово и науку његову по свету.

Такав исти значај даје апостол љубави и у животу грађанском. Изложив на једноме месту заповест о поштовању врховне власти и земаљских закона, он завршује: „не оставите ни у чему дужни; а то ћете извршити по најлакше ако будете имали међу собом љубави; који љуби ближњега, тај врши закон.“

С љубављу, дакле, свако наређење грађанских дужности лако је и пријатно, а без љубави мучно и тешко.

С љубављу ми можемо бити готови на сваки подвиг, на какав нас само позове отаџбина; а без љубави нема оданости, нема среће ни напретка у домовини.

И заиста, ради чега постоје сви грађански закони, ако не ради тога, да одреде наш одношај према ближњима, да нас науче узајамно сносити терете и укупном снагом ићи к општој мети?.....

Нацртајмо, бл. хр. у уму и у срцу нашем овај тројаки урок, какав нам даје из примера свог велики угодник божји Николај, — а на име: урок *вере*, *самопрегорења*, *љубави*, и *незаборављајмо*, да су ове три главне врлине свима нама од преке потребе, како у животу религијозном тако и у животу грађанском. А у исто време побринимо се, да их развијемо у себи и сачувамо кроз цео свој земаљски живот, како бисмо тиме извршили двојаки позив, на који нас позива светитељ Никола, а на име: *постали прави синови оца небеског и прави грађани домовине своје*. — Амин.

Что воздадѣмъ Господевѣ ѿ всѣхъ, аже воздаде ми? Чашу спасенїа прїимѹ и имя Господне призовѹ?¹⁾

Овако се некада још у прастара времена запитало младо и одважно пастирче народа израиљскога, који чуваше и пишаше стадо оца свога и своје браће, у ономе тренутку, када Господ посла свога избранога слугу Самуїла пророка, да га помаже и наименује за цара израиљског: „*Како да ти благодаримъ Господе за све ово, што ми чиниш? Ево примиѹ чашу спасења и име твоје призиваѹ до краја живота мога!* — И заиста, његове руке надељаше милозвучне гусле, његови прсти удараху о танахне струне, његово грло певаше славу и чудеса божја, његов живот блисташе делима милости и доброте у роду своме! И то тако младо и одважно пастирче, то бејаше Бого-отац, то бејаше пророк и песник, то бејаше цар *Давид*.

Па као год што се онда цар Давид поставши царем земаљским зарадовао духом и телом, то колико се већма радује данас дух мој, када ме Господ преко достојнога слуге свога нашега светог Архипастира удостоји, да данас принесем Богу прву бескрвну жртву као свештеник, као слуга живота Бога! — О како је велико, како је свето звање правога и истиног свештеника, истинског служитеља олтара божјега, јер гле како о томе говори св. писмо: „*Свештеник кад служи са анђелима стоји, са арханђелима пева, ка горњем жртвенику жртву узноси, са Христом свештенослужитељствоваје и образ човјека подиже.*“ Па има ли дакле веће среће, већег блаженства, но са Христом, царем небеским, царем вечним бити још овде на земљи? Заиста, за човека, који је доста проживео, доста искусио и који је увидео ништавило овога света, то је највећа срећа и блаженство, јер царства и краљевства

¹⁾ *Беседа*, као поздрав са својим парохијанима, говорена 8 Новембра 1874. г. у саборној цркви крагујевачкој од Јована Марковића капелана крагујевачког! —

земаљска пропадају, престоли се руше, власти и достојанства пролазе, богатства ишчезавају, једном речи све на овој земљи пролази, све ишчезава као дим, као прах пред лицем ветра, а престо живог Бога утврђен је на непорушљивом камењу, царство његово трајаће од века на век, и блажен је онај, који се још овде удостоји духом бити у томе царству. Зато достојан свештеник и који у истини појима своју свету службу, свагда кад приступа ка св. жртвенику и престолу, да принесе бескрвну жртву о својим и људским греховима, приступа са највећим страхом и богопоштовањем, јер и он тада чује речи из пламене купине Мојсеју речене: „изђи сапоги твоје, мјесто бо на њима стоиши скато естз,“ т. ј. очисти душу и тело твоје од свега земаљскога и умом узноси се к Богу. Тако свагда поступа достојан свештеник, тако ради истини слуга божји! —

Но у колико је звање свештеника велико и свето, у толико је оно и тегобно и одговорно. Давати рачуна о својим греховима па и о греховима других није и не може бити лако. Ал зато велика одговорност пада и на оне душе хришћанске, које чувши од свога свештеника речи и вољу божју, не управљају живот и дела своја по њима, већ се већма поводе по телесним страстима овога света. Ево како о томе вели св. књига: „Зар не знаш шта је свештеник, анђео Господан јест, и он кад говори своја, ако га не слушаши, знај, да не њега не слушаши но рукоположившег га Бога.“ Ево одговора свима онима, који не слушају, не поштују речи својих свештеника, кад им они у име Бога говоре.

Тако дакле бл. браћо моја, од сада живот мој као вашег свештеника биће посвећен једино Богу на службу, а ја ћу се трудити, да Господу нашем служим у *преиспобитију и правди и чистоти* душе моје, те да тако поверене ми душе хришћанске настављам у свему оном, што ће им на овом свету принети истиниту радост и срећу, а на оном вечно блаженство. Ви пак, који сте великодостојници земаљски и у

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

власти, који управљате са потчињенима и желите ићи путем за небесно царство, дођите к мени, из мојих уста чућете речи, које ће вам казати, како у власти да се понашате, како са млађима својим да поступате, те да не постанете изгнаници из царства божја. Ви, који сте богати и на које се засад љупко смеши варљива срећа овога света, дођите к мени, из мојих уста чућете речи, које ће вам казати, да је сво богатство, сва срећа овога света привремена и да вам је богатство дато само ради тога, да са њиме заслужите небеско царство, употребивши га на корисне и свете цели. Ви који сте сироти и бедни, који страдате на правди од великих и силних овога света, дођите к мени, из мојих уста чућете речи, које ће вас утешити, ободрити, оснажити дух и тело ваше. — Ви, који болујете од духовних рана и који сте печални и жалосни, дођите к мени, из мојих уста чућете речи, које ће вам ране ваше залечити, ублажити вас у печали и жалости вашој. — Једном речи сав живот мој стојаће од сада на услузи мојим парохијанима, онима, који траже *царства и правде божје*, а дух мој зарадоваће се онда, ако са светлим образом узмогне пред престолом *Свевишњег* из грла свога заванити: „се азз и дѣти, иже ми далз еси Господи.“ — Амин.

Још о књизи Ренана.

(СВРШЕТАК).

И ако су тако чудновате идеје од Ренана саопштене о почетку друштвене службе Исуса Христа, ипак нам оне никакав појам о ступњу чудовишних награда оних не подају, на које у разматраном спису наилази при даљем опису живота Господа Исуса. Ваља истом саму књигу читати, те видети, до каквих вапијућих крајњости човек доћи може, кад он са предузетом намером — да божанствену страну хришћанства уништи, подухвата се разјаснити живот и науку Гос-

пода нашег Христа. По речма н. пр. Ренановим „чемер и непријатност поступно владаше душом Исусовом; он почиње на све стране насртати; беседе његове постају *досадне*“ и т.д., те читајући овакове пресуде с почетка би помислио, да је писац знање своје у том погледу из непознатог неког врела црпао, где се о особи прича, која ништа општег са списатељем нашим нема, изван имена и места деловања. Но и ово није, почем писац говори, да „поражавајућа“ открића своја на том истом јеванђељу оснива, у ком сваки, који очњег вида има нацртану особу виђа у толико од нацрта Ренановог различиту, страховиту и пуњу противности тој сличности, у колико је различита светлост сунца од изгледа димљивог зрака.

Међу тим ко између оних, што негда јеванђеља читаше, ону доиста божанствену моћ не почувстова, са којом дише молитва Христа Спаситеља небеском оцу свом, пред што ће време страдања његових наступити: „Оче! дође час, прослави сина твог“ и т. д. (Јов. XVII.)? Пак шта! као што Ренан суди, цела ова глава, ништа друго није, већ само избор речи и празна риторика!... Но и то је још мало: по мњењу његовом Исус је при крају делања својег у разне наравствене погрешке упадао; тако н. пр. за време последњег баљења свог у Јерусалиму постаде он удеоником *ипросте обмане*, која учини почетак повести о ускрснућу Лазаровом. И ми смо слободни овде изложити од Ренана стављено објашњење чуда ускрснућа Лазаревог, да покажемо истом, колико су немоћне тежње нашег писца, да чудесним збићима јеванђелским пода правди прикладно тумачење. „Витанијска породица (Лазар и сестре овог) — писац говори — обожавала је Исуса. Лазар је, као што се прича, болестан био, и Исус је услед вести, коју је он од уплашених сестара добио, Персију оставио. Радост Лазарева због неочекиваног доласка Исусовог пријатан свршетак болести његовој дати могаше. А и то бити може, да је жарка жеља страсних људи ових, у намери запушити уста онима, који божанско посланство Исуса

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

не признаваше њих преко сваких граница одвукла. Може бити, да је и Лазар дугим боловањем прецрпен допустио, да га у пелене замотају и као мртваца у породични гроб спусте... Марта и Марија за тим на сусрет Исусу пођу, и овог на гроб доведоше пређе, него што је у Витанију уишао. Смућеност Исусова на гробу друга свог, ког он за мртва држаше, са стране присутних могло се за узбуђеност узети, која по мњењу народа савршена чудеса спроводити имаде. Исус још једном зажели видети умрлог друга свог, и камен са пећине подигнут буде. Сад Лазар целенама увијен и повезане главе изађе. Појав овај паравно, да је од свију за ускрснуће мртваца примљен“. — Но како је Христос такову обману дозволио? И чега ради да не изобличи он овде неразборите ревнитеље славе његове? На ово писац тако одговара: „Исус не беше у стању тежње светине и ученика уморити, који за чудесима чезнуше“. И читајући овим подобне врсте, сопственим очима својим не верујеш. Јер жеља, да из живота Исусовог сва чудеса од страни, Ренана у област измишљавања увлачи, које тешко, да све до сад са ове стране умишљено, не превазилази. И ово онај писац говори, који готово на свакој страници списа свог критикује јеванђелисте, и да повесничку истину изнађе, њих објашњава! Но при том како не увиди Ренан, да показаним начином чудо ускрснућа Лазаревог, објашњавајући даљи гок догађаја, по све непојмљивим чини? И за увиђавност Исуса претећих фарисеја потајне конде овако недостојне обмане размрсити не знаде? Очеvidно је дакле, да је Ренан држао, да париски читаоци његови и до овако простог и природног побијања за њим ићи не ће. И о даљим догађајима у животу Исусовом казивајући Ренан са истом крајњом самовољом ставља се и на спрам материјала ново-заветне историје.

Унутарња ништавост Ренаном учињеног нацрта Исуса особито јасно излаже се у непрекидном ланцу неразрешљивих упутарњих противности. Ренан под именом Исуса црта нам човека пуног уображења, и у избору средстава за цели

своје неразборитог, који се над предрасудама и празноверством доба свог не узвишаваше, — и опет тврди, да је такови човек кадар почетак учинити вечно продужујућем се покретању човечанске мисли, те да значај кроз све векове непобитног ауторитета заслужити може. Овде су очевидно упливисати морале силе, које најновији бијограф Спаситеља нашег из вида изгуби.

За моћније опровргнуће књиге Ренанове, ми бисмо признали нацрт живота Исуса Христа на темељу беспристрасног назора на вреду откривења и здравог критичког разума. Јер основи вере хришћанске не плаше се здраве критике и бесприсрасних научних потраживања, и за то, пека испитују писмо, — а ово и сам Христос налаже, — но испитивање ово нека у духу искрене љубави и истине буде, — и божанска личност Господа Исуса засијаће у оном чистом и правом виду, пред којим сви покушаји, као што сад Ренан учини, чемерни и ништави показаће се. С тога ми садањем успеху разматране књиге ове ни завидити нећемо; но на оној тачци посматрања, на којој писац њезин стоји, задржавати се, за здраво мислећег човека сасвим је немогућно. Јер мимо других сравњења, личност са тим карактером и са тим противуречним својствима, које Ренан Исусу Христу приписује, била би истом неразумљивија од свију загонетака, и појав у ствари противуречних основних закона правде и истине. И на тај начин, књига Ренанова служи једва тек за нову сведоџбу о немоћи човечној оборити Спаситеља нашег са висине његовог божанског достојанства и величанства. А у овом противном и побитљивом смислу кадра је и она удео неки користи за веру нашу принети, са чим се и објашњава чудновати тај, на први поглед, појав, да читање разматраног списа, као што потврђују, управо неке ка Христу приведе.

И ми смо уверени, да људи, који се таштим клапњама хитно управљене фантазије не задовољавају, и који истину колико толико поштују, са списом Ренановим задовољити се

не могу, те да ће они брзо до познања несталности његове доћи. А тим не мање признајемо, да књига ова, гледећи на брзо и успешно распрострањење њезино, опширније богословске критике заслужује, почем код слабих умова и са основима вере мало упознатих, кадра је она много премисљања и сумњи произвести; за људе пак, који су на корист натуралистичких система расположени, и који усвојене већ идеје строгој анализи подврћи не привикоме, може се она претворити и у врло добро оруђе против „отпадка“ верујућих.

Упливу таквих мисли приписати ваља то, што западњачка књижевност за последњих месеци 1862. год. поплављена је са многим чланцима и броширама, које за свој предмет, имадоше разматрање и критику списа Ренановог. И између других француских рецензија са похвалом можемо следеће споменути: „Живот Исуса Христа, одговор на књигу Ренана написана по Евг. Петрељу“, и „Исус Ренанов, критика Н. Русела“. Прва од ових рецензија не забавља се истом са обраћањем мисли Ренанових, колико опредељеним открићем Господа нашег Исуса Христа по духу и садржини јеванђеља, т. ј. држи се метода, који као што већ приметисмо, мало да није у садањој прилици бољи.

Богословска пак књижевност немачка исто тако књигу Ренанову без одговора не остави, и готово сва периодичка издања Немаца своја разматрања и критичке на њу опаске, обелоданише.

У Гргуревци.

Превео:

Ђорђе Марковић,

СВЕШТЕНИК.

Јеванђеље Јеврејима.

Још у прва времена хришћанска, осем данашњих четири јеванђеља, која црква наша признаје као подлине т. ј. истините — канонске, било је још много других јеванђеља, које црква наша не

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

сматра као подлине, нити су их апостоли написали. О једнима ми знамо тек по нешто, а друга нису до нас ни дошла, већ их помињу свети оци у својим списима. Овакво је и *јеванђеље Јеврејима*, о коме стари црквени писци говоре, нарочито блаж. Јероним и св. Епифанија.

Питање о овом јеванђељу, нарочито њихов одношај ка садањем нашем јеванђељу Матеја, датира се од онда, како је ново-тибингенска школа почела давати особити значај његовом постању. У овом се највише одликује Бауер, који вели, да је оно старије од данашњих наших јеванђеља. Он га друкче не зове, већ *Ur-Ewangelium* и тврди, да је оно употребљавало се пре наших канонских јеванђеља. Али само питање о његовој истинитости, своди се на ово:

Цео низ старих (древних) писаца црквених, почињући Папијем (+ Окт. 120.) сведоче, да је јеванђелиста Матеј написао своје јеванђеље најпре на јеврејском језику; али се оно на том језику није у старо доба читало, него тек онда, кад је оно преведено било на грчки. Куд је сад право еванђеље Матејево? Неки веле, да је оно заостало код Евонијеваца и Назорејаца (секте) и звало се јеванђеље Матејево и јеванђеље апостолско. Дакле се оно најпре налазило у рукама јеретика, који су га — и ако би било истинито — искварили и прекројили на свој калуп. Сви новији писци, који признају ово јеванђеље, тако га и разуму; само се у појединостима не слажу. Напротив, ново-тибингенци, узимају ову ствар сасвном у обратном смислу.

Не признавајући поменуто јеванђеље да га је Матеј написао, веле, да је то само прибелешка на јеврејском језику о делима Христовим, па је одатле тобож и састављено наше данашње јеванђеље Матејево, кога он није никад ни написао. Но да ли је то баш тако? — то ћемо сад видети.

Ми ћемо да се позовемо на старе писце, да нам они о томе кажу.

Папије вели: „Матија *записао је* беседе Исуса Христа *на јеврејском језику*, а тумачио их је, како је знао? Евсевије, који се користио списом Папија „Објашњења Исусових изрека,“ — што до нас нису дошле, одма пред тим, наводи сведоштво о јеванђељу Марка, што га је забележио Папије од речи до речи од пресвитера Јована, као првог ученика Христовог, да је оно истина писано Матијем; а њему као очевицу и сараднику апостола, мора се заиста у свему веровати.

Но да оставимо на страну предање, које нам Папије наводи,

него да узмемо друго о самом језику, на ком је било написано јеванђеље. Евсевије говори о Пантеону, знаменитом наставнику александријског училишта (+ Ок. 212.): „Пантеон је — вели он — одлазио Индијанцима и другим неким житељима, који су познавали Христа и нашао је, да су они још до његова доласка знали за јеванђеље Матеја. У њих је проповедао апостол Вартоломеј и оставио им је *написану на јеврејском језику књигу Матеја*, коју су они до његова доласка били сачували. Немогућно је, да је Вартоломеј донео њима преведено јеванђеље Матејево на грчком језику, него им е морао донети ориџинал, који је написан био на јеврејском језику.

С. Иринеј говори: „Матеј је написао јеванђеље за Јевреје на *јеврејском језику*, у времену, кад су Петар и Павле проповедали и оснивали цркву у Риму. Иринеј је био ученик Полвкарпа и Папија, ученика апостолских, па му је лако било чути предање из првих уста. Дакле, кад и он тврди, да је јеванђеље Матејево написато било најпре на јеврејском језику, онда је то без сумње истинито.

Ориген каже, „да је он по предању чуо за четири јеванђеља, која се црквом признају. Познато ми је и то, да је прво јеванђеље написао Матеј, негдашњи Митар а доције ученик Христов, и написао га је за *Јевреје*, који су се обратили у хришћанство, на *јеврејском језику*.“

Дакле у првој цркви Христовој, сви су уверени били, да је Матеј написао своје јеванђеље на јеврејском језику.

Доцније, св. Јероним спомиње, „па је Матеј у Јудеји издао јеванђеље на *јеврејском језику*, за оне, који су из јудејства прешли у хришћанство.“

Оваквих сведочанстава има код Епифанија, Златоуста, Августина и других писаца. Ни један од њих не вели, да је Матеј написао своје јеванђеље најпре на грчком језику, већ напротив, сви су за то, да га је написао на језику јеврејском (сирохалдејском).

Па куд се дело то јеванђеље Матејево? Трагови о њему остали су у списима многих отаца цркве, и ми ћемо их овде у неколико поменути.

Св. Иринеј говори о Јевнионћанима, да су се они служили *јеванђељем*, које је написао *Матеј*. Судаћи по ономе, што је секта ова састављена била из Јудејана, који су се обратили у хришћанство, јамачно се држи, да су они употребљавали ово јеванђеље на јеврејском језику, а не на грчком, јер Јевреји грчки нису знали. Ово је

први траг изгубљеног ориџиналног текста јеванђ. Матејева на јеврејском језику.

Евсевје тврди, да су евиноси употребљавали само једно еванђеље, тако звано јеванђеље Јеврејима. Дакле прво јеванђеље Матејево, што су га евиноси употребљавали, било је и на јеврејском језику. Кад је све ово истина, онда нам је најбоље обратити се блаженом Јерониму, који је живео у Палестини и много се занимао питањем о овом јеванђељу Матејевом. Он пише овако: „У јеванђељу Јевреја, које се сачувало у кесаријској библиотеци на сирохалдејском језику, а писано је словима јеврејским, прича се и т. д.“ Овим еванђељем служили су се назарејци и евионити и то јеврејским текстом.

Исто овако говори и Епифаније и Јероним, који је управ и превео га на грчки језик. Епифаније говори о евионеима, да они усвајају јеванђеље Матејево, али га зову јеврејским на том основу, што га је Матеј написао на јеврејском језику, на ком је и проповедао. То исто тврди он и за назарејце, да су га имали на јеврејском језику.

Али ова једнакост јеванђеља Матејевог са онима јеврејским, ког су употребљавали евинејци и назорејци, није у свему једнака. У појединостима, они се сасвим разликују једно од другог. Што се тиче истинности (подлиности) јеврејског јеванђеља Матејевог и јеванђеља, којим су се служили евионити и назорејци, најбоље се доказује тиме, што је бл. Јероним ово последње к Јеврејима преводио на грчки и латински језик. Иначе зашто би га и преводио, ако је подлиност његова била једнака са преводом грчким. Дакле морало се разликоваги од правог јеванђеља Матејевог и само су неки мислили, да је оно подударно у свему са садањим јеванђељем Матејевим.

Све ово јасно сведочи, да је разлика била између једног и другог јеванђеља, која се приписују јеванђелисту Матеју.

Управо: јеванђеље Јеврејима, јеванђеље евионејаца и јеванђеље назорејаца. — то су *три редакције* од једног истог писца, само што је наше данашње јеванђеље Матеја истисло све друге. Еванђеље Јевреја, то је само мала нека измена садањег јеванђеља Матејевог. Еванђеље назорејаца, — то је опет искварено еванђеље Матејево: а еванђеље евионејаца, — није ништа друго, већ накаређено еванђеље истога јеванђелиста.

У овоме нас најбоље уверава Ориген. Он говори: „написано је у некаквом јеванђељу, које носи назив јеврејског, да је Господ

рекао јуноши богатом: „Наставник, ако добро уради, живи ће. А речено му је: твори закон и слушај пророке“ и т. д. Ово и још даље узето је у свему из јеванђеља Матејевог (19, 16—23). Међутим ваља споменути, да Ориген, као строг критичар не придаје важност ни ауторитет овом јеванђељу, него се од њега ограђује, па вели: ко хоће нек му верује и то не ради „укрепљења“ у истинитости, него онако — зарад интересантности саме ствари. И то није никакво чудо, јер он знајући да се оно у многоме подудара са нашим јеванђ. Матеја, опет је тврдо уверен, да то нису апостолске речи „почем оно дише у многоме гноцистизмом, који је у II. веку, почео се јако распрострањивати.“

Из овог се јасно види, зашто ово јеванђеље Матејево, које носи назив јеврејског, није при канонисању осталих књига св. писма, ушло као подлино јеванђеље Матејево. И ако га нису сматрали баш у свему као неистинито (апокрифо), опет га нису сматрали ни као истинито. Они су га уврстили у онај ред књига, у који су још у самом почетку ушле тако зване полу-апокрифе као: посланица Јакова, Јуде; 2, и 3. посланица Јованова, пастир Ерме, апокалипсис Петров, посланица Варнаве, апокалипсис Јованов и ово јеванђеље Јевреја. Најпре се мислило, да је оно баш право јеванђеље Матејево; доцније га није ни постојало, па тек најпосле дознало се да је Матејево, само искварено јеретичима. То се даје лако увидети, кад се само сравни наше садање еванђеље Матејево са овим исквареним, које много наличи на оно прво, — оригинално еванђеље Матејево.

Тако н. пр. у оном екземплару, што га је нашао Јероним код веријских назорејаца, има много места, која се у садањем јеванђ. Матејевом никако не читају, нити их има. Тако, при опису крштења Исусова, у њему се каже: „и било је, кад је Господ излазио из воде и сав источник (fons) Духа светог сишао је и отпочинуо на Њему и рекао му: Сине свију пророка. Ја сам те чекао да дођеш и био сам с тобом, који ћеш на веки царовати.“ Ово је на сваки начин искварени текст Матејевог јеванђеља гл 3. сх. 17. Ево још једно место, кога сасвим нема у садањем јеванђ. Матејевом. Одма после оне горње изреке, Јероним наводи из њега даље: „говораше мати божја и браћа његова (Исусова) њему: Јован крститељ крштава у име опроштења грехова, — хајдмо, те да се и ми крстимо. А он им је одговорио: ја нисам ништа згрешио, па да се морам крстит.“ и т. д.

О јеванђељу, што су употребљавали евионејци, св. Епифаније

говори у опште: „да они имају јеванђеље Матејево, које није потпуно и цело,“ па даље наставља из њега ову изреку: „био је један човек, који се звао Исус и било му је 30 година, кад нас је изабрао. Дошав у Капернаум, уђе у кућу Симона — званог Петра, и рече: пролазећи покрај Тиверијатског језера изабрао сам Јована и Јакова, синове Заведејеве, Симона, Андреја, Тадеја, Симона, Зилота и Јуду Искарјота, а дозвоа сам и тебе Матеје, кад си порезу скупљао и ти си пошао за мном. Сад хоћу да сте моји апостоли у част и славу Израиља. И отпоче Јован да крштава, и дођоше њему фарисеји, и крстише се, и сав Јерусалим.“ А почиње им се јеванђеље овако: „У време цара Ирода дође Јован, да крштава крштењем покајања на реци Јордану.“ Дакле прве две главе садашњег јеванђ. Матејевог, код њих није било.

Престанком секте евионеја и назорејаца, губи се и траг јеванђељу Јеврејима и оно се више не употребљује.

Ово су у главном сва дата о еванђељу Јевреја, која су нам од старине позната. По њима судећи, цела ствар стоји овако:

Јеванђелиста Матеј, написао је своје јеванђеље на јеврејком или сирохалдејском језику, за Јевреје, који су у хришћанство прешли. Код њих је оно и остало у ориџиналу и употребљавало се док није преведено на грчки језик. Доције, кад су се секте размножиле, онда је и јеванђ. Јеврејима претрпело многе измене и допуне, које су ишле у прилог сектаторима Јеврејима. Ориџинал је дакле пропао, а само се сачувао веран превод његов на грчком језику, који се и данас чита у грчкој цркви. А с овог грчког превода преведено је јеванђеље и на словенски језик, којим се данас служи наша православна црква.

ПРЕВЕО Скетозарниџ.

Г Л А С Н И К.

Н а з н а њ е.

Његова светлост, кнез, на предлог министра просвете и црквених дела указом од 10. о. м. поставио је протојерја Јакова Павловића за ректора богословије на годнну дана, а свештеника београдске саборне цркве Николу Стајевића за почасног члана јепархијске београдске конзисторије.